

о. Макарій Каровець ЧСВВ.  
(Macarius Karovec OSBM.)

## Українці - Ректори Львівського Університету

(Ucraini - Rectores universitatis Leopoliensis)

Австрія зайняла Галичину 1772 р. Тоді існували у Львові дві вищі школи: Папська духовна Колегія під проводом ОО. Театинів і Колегія ОО. Товариства Ісусового для шляхти, т. зв. „Collegium nobilium“. Але коли вже 1773 р. папа Климентій XIV розв'язав Чин ОО. Єзуїтів, тоді перестали також існувати і їхні школи. Цісар Йосиф II закрив дім ОО. Театинів у Львові, що лежав на полудне під високим замком. 1784 р. перемінено його на касарню артилерії.

На місце академії ОО. Єзуїтів цісар Йосиф II оснував 1775 року університет під назвою „Universitas Josephina“. Між студентами того університету було також досить поважне число Українців з Галичини й Закарпаття (тодішньої Угорщини). В часі побуту цісаря Йосифа II у Львові, професор Фесслер представив цісареві як найліпших студентів університету, трьох Закарпатських Русинів: Петра Лодія, що перенісся до Львова з Вараждину, Івана Орлая й Василя Кукольника.

Першим ректором львівського університету вибрано Вячеслава Бетанського, рим. кат. єпископа з Перемишля, людину визначних здібностей і впливів, хоч не світлого характеру.

Крім львівського університету питомці Українці мали можливість студіювати богослов'я в університеті в Відні. Цісарева Марія Тереса оснувала в тій цілі в Відні 1774 р. духовну Семинарію, що від церкви св. Варвари приймила назву „Barbareum“<sup>1)</sup>. Досить поважне число з тих віденських студентів досягли докторські ступені й опісля ставали професорами львівського університету на виділах: богословським, філософічним і правничим.

**1. о. Антін Ангелович.** Він перший вернув із Відня зі ступенем доктора богослов'я 1780 р. Негайно по висвяченню 1783 р. іменовано його ректором щойно основаної Генеральної Духовної Семинарії у Львові. Одночасно іменовано його професором догматики на богословським виділі львівського університету. І саме Антін Ангелович це перший ректор Українець

<sup>1)</sup> На удержання „Barbareum“ мали наші Єпископи й Василяни річно складати около 3.000 ринських, як „subsidiium charitativum“. Але вже по році звільнено їх від тих оплат.



в тімже університеті, — вибраний на шкільний рік 1796/7, не зважаючи на те, що він був уже тоді перемиським єпископом<sup>1)</sup>. Як перемиський Владика, Ангелович дуже заслужився для Церкви й народу. Ще більше заслужився як митрополит відновленої Галицької Митрополії.

Крім пастирських листів залишив він деякі політичні твори: *Kto jest powodem do wojny, Austrya czy Francya?* — Lwów 1805; *Kto jest stroną zaczepiającą, Austrya czy Francya?* (1805); *Observations d'un patriot Autrichien sur diverses articles inserés dans les gazettes etrangères* — Leopold 1809. Ця остання праця появилася опісля в перекладах: українським, німецьким і польським.

Митрополит А. Ангелович мав прегарну бібліотеку, що її записав львівській митрополічій Капітулі. Умер 9. серпня 1814 р.

Ангелович це справді визначна людина в нашій Церкві. З його багатой переписки заслугують на особливішу увагу листи писані до цісаря Франца I в справі обсадження єпископства в Холмі (що належав іще тоді до Австрії), як також єпископства в Перемишлі. У Холмі був опорожнений єпископський престіл іще від 1804 р., тобто від смерти єп. Порфирія Важинського, а в Перемишлі від 1808 р., відколи сам Ангелович перейшов до Львова на відновлену Галицьку Митрополію. Не менше важна є переписка митрополита Ангеловича з цісарем у справі невідповідного перемиського єпископа-номіната Івана Костецького. Костецький мав уже в руках номінаційну цісарську грамоту, але завдяки рішучій поставі Ангеловича відібрано йому ту грамоту, а перемиським єпископом іменовано крилошанина Михайла Левицького, пізнішого митрополита й кардинала.

В урядуванню в університеті заступав Ангеловича, як Проректор, о. Михайло Гарасевич, пізніший офіціал Митроп. Капітули. І саме о. Михайла Гарасевича бажав Ангелович мати перемиським єпископом, (а о. Шпонрінга ЧСВВ., тодішнього крилошанина й Генерального Вікарія в Перемишлі, єпископом у Холмі). Але кандидатури не міг переперти тому, що він був жонатий, хоч пізніше (1800 р.) і розвівся з жінкою.

**2. Николай Скородинський.** Другий Українець ректор львівського університету це Николай Скородинський, що був уже тоді львівським єпископом. Богословію скінчив він в університеті в Відні, як питомець „Барбареум“ (належав майже до перших питомців тої семінарії враз із Ангеловичом і Гарасевичом). По скінченню богословських студій і зложенню докто-

<sup>1)</sup> За ректорства Ангеловича деканом богословського віділу був Арсеній Радкевич ЧСВВ.



рату, Скородинський зівстав професором пасторальної богословії у львівському університеті. В тім часі переклав він підручник пасторальної теології з німецької мови на польську п. н.: „Osnowa przypisanego w c. k. dziedzicznych Państwach uczenia Teologii pastoralnej przez ks. Fran. Giftschütza w Akademii Wiedeńskiej Teologii pastoralnej c. k. ord. pub. Prof. w niemieckim języku wydana we Lwowie 1787. Ще як крилошанин Львівської Капітули враз із Шпонрінгом ЧСВВ. іздив 1790 р. до Відня, щоб вручити цісареві Леопольдови II меморіял у справі відновлення Галицької Митрополії. Вісім літ пізніше (1798 р.) Скородинський став по смерті Петра Білянського єпископом у Львові. Він був останнім львівським єпископом, бо його наступник А. Ангелович став уже першим митрополитом відновленої галицької Митрополії<sup>1)</sup>.

Подібно, як за ректорства Ангеловича, так і за М. Скородинського про-ректором університету був дальше Михайло Гарасевич. Михайло Гарасевич це була в тодішніх часах дуже визначна особистість. Тому не буде без значіння подати коротко деякі дати його життя й діяльності. Був він сином пароха з Яхторова (ур. 1763 р.). Середні школи скінчив у Золочеві в заведенню ОО. Піярів, а богословські студії в Відні, як питомець „Барбареум“. Вернувши до Львова, хоч іще навіть не був висвячений, а вже дістав право викладати у львівському університеті. Його докторська праця: „De Metropolia Haliciensis ritus graeci in Russia minori olim distincta a Metropolia Kioviensi“, 1789 р., звернула увагу на його особливіший талант. (З приводу смерті цісаря Йосифа II 1790 р. виголосив він проповідь у польській мові). 1793 р. оженився з Полькою Тересою Яблоновською, з якою розвівся по сімох літах співжиття. 1792 р. був редактором часопису: „Dziennik patriotycznych polityków“; 1795 р. прийняв священичі свячення. Два рази був про-ректором львівського університету, і також два рази Капітулярним Вікарієм: раз по смерті єпископа М. Скородинського (1805-1808), а другий раз по смерті митрополита Ангеловича (1814-18). М. Гарасевич положив значні заслуги в дослідях над історією нашої Церкви. Про його докторську дисертацію ми вже згадали. Крім неї написав він: „Chronologia Metropolitaram Haliciensium“ (1807 р.) і подекуди клясичний твір: „Annales Ecclesiae Ruthenae“ — видані крилошанином Малиновським 1862 р. З під його

<sup>1)</sup> Галицький митрополит не засів уже в стариннім Галичі, столиці могутого князівства. Самохіть насувається думка, чи саме не тому, що колишній галицький єпископ станув був в опозиції до свого правного володаря з родини Романовичів, нащадка Ярослава Мудрого. „Fuimus Troiani, fuit regnum Priami“...



пера вийшла також праця в німецькій мові: „Berichtung der Umrisse zu einer Geschichte der Ruthenen“ (у відбитті з „Neues Archiv für Geschichte“, Wien 1835). В університеті викладав він у польській мові, не зважаючи на спротив свідомих українських кругів. Цісар наділив Гарасевича високою відзнакою командорського хреста ордену Леопольда й надав йому титул барона de Neustern. М. Гарасевич умер 1830 р.

**3. о. Модест Гриневецький ЧСВВ.**, професор догматики — третій ректор -Українець у львівському університеті, вибраний на шкільний рік 1821/22. Уродився 1758 р. в Лютовисках, де його батько був парохом. Гімназію скінчив у Самборі; а філософію студював уже як Василяннин у Замостю. 1781 р. був учителем „infimae“ в василянській школі в Дрогобичі при церкві св. Петра й Павла на Задвірнянським передмістю. Там також зложив рік пізніше (1782) торжественні монаші обіти. Пять літ опісля ходив на богословські виклади в львівському університеті й по свяченнях сповняв уряд префекта студій у львівській генеральній Дух. Семинарії. 1793 р. досягнув ступінь доктора богослов'ї й став лектором догматичної богослов'ї, що її викладав в українській мові в богословському Інституті, званім „Studium Ruthenum“. Звідсіля перейшов до університету як професор догматики. Крім уряду ректора університету (1821/22), був він три рази деканом богословського виділу: в шк. рр. 1799/800; 1817/18; 1822/23. На Соборі Чина у Львові дня 22. вересня 1822 р. вибрано його протоігуменом. Умер 1823 р. і лежить похоронений на цвинтарі при василянській церкві св. Онуфрія у Львові. Наукових праць не залишив. Зате надзвичайно цікава його переписка з еп. Ів. Снігурським, поміщена в Українсько-Руськім Архиві, т. XIII-XVI, ст. 52 і наст.

**4. Николай Нападєвич**, четвертий з ряду ректор -Українець львівського університету (в шк. р. 1829/30), „iuris utriusque ac philosophiae doctor“, професор цивільного й карного права. Уродився в Увислі, чортківського повіту. Його батьки були незаможні селяни-рільники. Середні школи скінчив у Збаражі, філософію й право у львівському університеті. Опісля студював в університеті в Кракові, де досягнув ступінь доктора прав. Якийсь час був адвокатом. Однак скоро покинув це становище й перенісся до Львова, де зістав професором університету. Купив собі також більші земельні посілости, а цісар Фердинанд надав йому 1844 р. диплом шляхецтва<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Мабуть із тої самої родини походили Нападєвичі, відомі вищі урядники в австрійській адміністрації. Один із них, колишній староста в Дрогобичі, належав до тих нечислених „gente Rutheni“, що заховав і цінив свій гр.-кат. обряд.



**5. о. Венедикт Левицький.** Безпосередньо по Нападєвичу знову вибрано ректором на шк. рік 1830/31 Українця в особі о. Венедикта Левицького, почесного крилошанина Митрополичої Капітули. Левицький уродився 1783 р. в Іванівцях, стрийського повіту. По скінченню богословії був віцеректором генеральної Духовної Семинарії у Львові й притім т. зв. суплентом богословського віділу в львівському університеті. Від 1819 року став звичайним професором тогож віділу. Викладав моральну богословію (до 1850 р.). Австрійський уряд заіменував його цензором усіх книжок видаваних на українській та російській мові. Саме він, як цензор, не допустив до друку у Львові „Русалки Дністрової“ за один стишок, переклад із сербської мови. У львівському Шематизмі за 1842 р. читаємо про нього ось таку записку: „P. A. R. ac Clar. D. Benedictus Levicki, Theologiae Doctor, emeritus Rector Magnificus et Decanus Facultatis Theologiae in C. R. Universitate Leopoli., Theologiae moralis Professor publ. ord. et Censor librorum in lingua ruthena et russa“. В літературі не полишив по собі ніяких праць.

**6. о. Онуфрій Криницький.** На шкільний р. 1834/35 знову вибрано ректором львів. університету Українця, почесного крилошанина перемиської Капітули, о. Д-ра Онуфрія Криницького. Про нього ось так згадується в Шематизмі перемиського клиру за 1843 р.: „Canonici honorarii: P. A. R. D. Onuphrius Eques de Krynicki, Doctor S. Theologiae, C. R. publ. Professor Historiae ecclesiasticae in Universitate Leopoliensi, emeritus Rector Magnificus et Decanus Facultatis Theologicae“. Криницький ур. 1791 р. в Кривім, повіт Ясло. Богословські студії скінчив у т. зв. Львівським Ліцею, що повстав 1805 р. на місце Йосифінського Університету<sup>1)</sup>. По скінченні курсів Ліцею Онуфрій Криницький удався на вищі студії до Відня й там 1815 р. досягнув ступінь доктора богословії. Вже наступного року зістав префектом студій у Генеральній Дух. Семинарії у Львові. 1817 р. був суплентом професора церк. історії в львівському університеті, а 1819 р. зістав звичайним професором біблійних студій і східних мов. Десять разів вибирано його на декана богословського факультету. 1831 р. зістав почесним крилошанином перемиської Капітули. За час 41 років професури в університеті три рази виконував уряд ректора тогож університету. На емеритуру перейшов

<sup>1)</sup> Львівський університет цісаря Йосифа II (званий „Universitas Josephina“, оснований 1784 р.) з причини наполеонських воєн перенесено 1805 р. до Кракова й злучено з університетом Ягайлонським. Зате у Львові повстав т. зв. Ліцей з трьома віділами: богословським, філософичним і правничим. Виклади стояли в нім на висоті університетських студій і тому той Ліцей мав право надавати наукові ступені. По скінченню наполеонських воєн знову відкрито 1817 р. у Львові університет.



1860 р. і ще тоді, як 69-літний старець, перебуваючи в Жовтанцях помагав місцевому парохви в душпастирській праці. Умер 1867 р. Його портрет знаходиться в архіві львівського університету. Крім незначної переписки, не залишив нажаль по собі ніяких наукових праць.

**7. о. Мартин Барвінський**, крилошанин, Архипресвітер митрополичої Капітули й генеральний Вікарій. Уродився 1784 р. Богословські студії скінчив у Відні зі ступенем доктора богословії (як питомець „Барбареум“). В хроніці парохії св. Варвари у Відні читаємо таку записку: „Isthoc anno (1804) restabillito in hacce Metropoli quoad haereditarias Austriae provincias pro educatione cleri junioris Generali Seminario, etiam a parte ritus graeci Catholicorum Galiciensium alumni ad hocce Seminarium venire iussi sunt, prout etiam ex tribus dioecibus graecocatholicis: Leopoliensi, Premisliensi 15 Novembris, ex Chelmensi autem nonnisi 7 Decembris horsum dimissi advenere sequentes: Ex Leopoliensi Dioecesi: Martinus Barwinski, Josaphat Glinski, Jacobus Lewicki, omnes sacerdotum filii; ex Dioecesi Premisliensi: Stephanus Matlakowski, Joannes Snigurski, presbyterorum filii ac Ignatius Dawidowicz civilis conditionis; denique ex Dioecesi Chelmensi: Paulus Szymański et Bartholomaeus Smigelski, uterque sacerdotum filii.

М. Барвінський спочатку викладав у львівським Ліцею, а від 1816 р. був звичайним професором біблійних наук у відновленім університеті. Деканом вибрано того на шкільний рік 1820/21, а ректором на шк. р. 1838/39. Барвінський був також послом до першого галицького сойму. Не залишив по собі ніяких письменних творів.

**8. о. Яків Геровський**, почесний крилошанин перемиської Капітули, вибраний ректором львівського університету на шкільний рік 1841/42. Родився в Яжові Новім 1794 р. Богословські студії скінчив у Відні. Проф. А. Оберлінтнер в письмі до еп. Снігурського з 1818 р. висказався дуже похвально про Геровського, передовсім про його визначні успіхи в науці арабської мови й біблійних студій. На просьбу еп. Снігурського рукоположив Геровського на священика крижевацький єпископ Константин Станіч. Опісля в порозумінню з міністром внутрішніх справ, гр. Саурав, і на виразне бажання цісаря Франца I, еп. Снігурський призначив Геровського на місію до Дальматії. Цісар Франц I мав намір привести Сербів, що знаходилися в австрійській державі, до з'єдинення з католицькою Церквою. До тої справи приєднав він православного сербського єпископа в Шебеніку, Венедикта Кралієвича. Кралієвич був ріше-



ний сам із цілою єпархією перейти на Унію й тому просив, щоб у Шебеніку оснувано окрему духовну Семинарію. Цісар займився ревно й щиро тою справою та не жалував ані трудів, ані коштів. Під проводом крилошанина перемиської Капітули, о. Олексія Ступницького, виїхала 1819 р. місія до Дальматії. Складалася вона з 4 священників. Між ними знаходився також о. Я. Геровський. О. О. Ступницького призначено на ректора майбутньої духовної Семинарії в Шебеніку. Та ця многонадійна акція не повелася. Сербі під впливом православних монахів убили дня 10. червня 1821 р. Ступницького, як також одного військового старшину, що їхав разом із ним у „повозці“. В два роки пізніше (1823 р.) Геровський вертаючи з місії, задержався в Відні й там доповнив свої студії, осягнувши докторат богословії. Якийсь час був у віденським університеті суплентом біблійних наук, опісля повернув до Львова, де зістав звичайним університетським професором біблійних наук. Два рази був деканом богословського виділу.

**9. Григорій Яхимович**, пізніший галицький митрополит і найвизначніша українська особистість XIX ст. на Галицькій землі. Була це людина великих спосібностей, бистрого ума й непохитного характеру. Під кожним оглядом мав він усі дані на провідника народу, що й виконував серед дуже тяжких умовин.

Яхимович був сином священника. Уродився 1792 р. в Підберіжцях коло Львова. Середні школи скінчив у Львові, а богословію в Відні. По висвяченню 1816 р. посвятився вищим богословським студіям, як вихованок цісарського Інституту при церкві св. Августина в Відні (Augustineum). Свої студії скінчив зі ступенем доктора богословії. У львівським університеті викладав катихитику й педагогіку (в роках 1829-1837). 1836 р. появилася його наукова праця п. н. „Abhandlungen über die Regeln nach welchen die Slaven des griech. Ritus den Ostertag berechnen. Lemberg 1836“. За цю працю наділено його ступенем доктора філософії у львівським університеті. На другий рік зістав ректором Духовної Генеральної Семинарії у Львові, а за чотири роки пізніше крилошанином-кустосом митрополічої Капітули. 1848 р. іменовано Яхимовича перемиським єпископом. Провід єпархії обняв він дня 25. березня 1849 р. Вже як єпископ брав Яхимович дуже живу й визначну участь у державному й народньому житті. З митрополитом Левицьким стояв на дуже сердечній стопі, що проявляється з його великої кореспонденції. Враз із митрополитом старався про оснування станиславівської єпархії (що повстала аж 35 літ пізніше). Був щиро



відданий Апостольському Престолови. В часі революції 1848 р. його бистрий ум зрозумів, що розвій на церковнім і народнім полі можливий для Українців тільки в межах австрійської держави. Тому не лишень, що не дався сам втягнути до польських революційних плянів, але й ще своїм впливом і повагою не допускав, щоб ті пляни обхопили ширші українські круги. Головну увагу звернув він на питомців, каноніків і священників; перестерігав їх, щоб не підписували ніяких деклярацій, ані не підпомагали повстанців. Також як ректор університету заборонив професорам і студентам всяких політичних демонстрацій. Під тим розпорядком у німецькій мові стоїть підпис: Jachimowicz, Rektor. У всіх тих справах стояв у стислім порозумінню з митрополитом. Також і з Відня (в часі грізної революції 1849р.), де перебував на засіданнях Сойму, писав основні звіти митрополитови. У цілій тій переписці проявляється глибока пошана для митрополита й щире привязання до Апостольського Престолу.

Гр. Яхимович дбав про освіту народу. Духовним поручив голосити проповіді в народній мові. Поборював рішуче напрям часопису „Слово“, яке під російським православним впливом прямувало до „очищування“ нашого обряду. Ще як перемиський єпископ, враз із митрополитом Левицьким видав заборону зміняти щонебудь самовільно в нашій обряді. 1859 р. зістав Яхимович галицьким митрополитом. Тоді ще більш рішуче виступив проти руссофільсько-схизматицьких затій у нашій гр.-кат. Церкві та, щоб положити кінець усяким обрядовим самоволям, постановив скликати провінціяльний Собор. У пастирським листі з 1863 р. заповів навіть скликання тогож Собору. Нажаль смерть перепинила той його намір. Умер у квітні 1863 р.

Митрополит Яхимович відзначався не лишень глибокою наукою, але також шляхетними прикметами характеру й тим з'єднав собі загальну пошану та любов. У високих державних кругах мав він велику повагу. Цісар наділив його орденом командорського хреста ордену Леопольда й титулом барона. Смерть Яхимовича наступила по короткій недузї; дехто підозривав, що його отруїли.

**10. Яків Головацький.** Був сином священника (уродився 1814 р.). Богословські науки скінчив у Львові й враз із Вагилевичем належав до кружка Маркіяна Щашкевича, що започаткував національне відродження Українців в Галичині. Головацький прийняв 1843 р. священничі свячення, хоч передовсім займався словянською й руською літературою. Коли 1848 р. у львівським університеті основано катедру української мови



й літератури, тоді заіменувано його професором тоїж катедри. Цей предмет викладав він повних 20 літ. У тім часі був раз вибраний ректором університету на шк. рік 1864/65. Книга ректорів львів. університету таку має записку про Якова Головацького: „linguae ruthenicae et litteraturae professor publicus, ordinarius, imperatoris russici ordinis s. Vladymiri IV. classis eques, commissionis Galicianae pro examinandis praeseptoribus gymn. examiner, Bohem. Societatis scientiarum Pragensis socius epistolaris (член - кореспондент)“. Про це, що Яків Головацький був священиком, ані згадки. Видно, що зовсім відчужився від священства, і в душі став наскрізь світським чоловіком.

Це пояснює нам подекуди його повне заломання що до своєї віри й народности. Був це час сильної російської пропаганди в Галичині. Росія, бачучи сильне пробудження, що його започаткував безсмертний Маркіян, бажала в самім початку здусити те відродження та звернути наш нарід на ложну дорогу руссофільства. Цьому впливови підпав також Головацький. За це відобрано йому 1867 р. катедру в університеті. Тоді Головацький переселився до Росії, де накінець вирікся навіть католицької віри й став православним. Але стрінуло його те, що стрінуло опісля також інших „измѣнниковъ“: В Росії не дістав він ніякої визначнішої посади, а лишень скромне становище предсідника комісії для впорядкування старинних актів у Вильні. Приклад Головацького що до руссофільства зле поділав на інших визначніших людей, бо в його сліди вступили такі люди як: Гушалевиц, Устіянович, Дідицький та багато інших.

Всежтаки Яків Головацький не є без заслуг і для Українців, особливо в Галичині. Він написав першу, що так скажемо, граматику руської мови (видану 1849 р.). Видав також хрестоматію церковно-словянську й староруську (1854 р.). Найважніший його твір це: „Карпатска Русь і Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси“ (4. томи Москва 1878). Написав також: „Историческій очеркъ основанія Галицко - Русской Матицы. Львовъ 1850“, а в „Слові“ з 1867 р. помістив опис етнографічної вистави в Росії. Велика його заслуга також у тім, що подібно як інші галицькі Українці: еп. Яхимович, митрополит Левицький, Д-р Пелеш і т. д., науково обоснував повну самостійність укр. мови (як відмінну від російської). Як посол до галицького сойму рішуче боронив прав української мови в Галичині. Умер 1888 року.

**11. о. Йосиф Делькевич.** Уродився 1822 р. Богословські науки студював у Відні як питомець „Августинеум“ і скінчив їх зі ступенем доктора. Докторську дисертацію написав на тему:



„De cruciatis eorumque origine“. По висвяченню 1850 р. був якийсь час префектом Дух. Семинарії у Львові й суплентом церковної історії у львівському університеті. По 14 роках (1864) іменували його звичайним професором церковної історії. Ректором університету був він у шк. році 1868/69. Як ректор враз із Василем Ковальським і Антоном Петрушевичем боронив у соймі прав української мови. На емеритуру перейшов 1890 р. Залишив свої виклади церковної історії (передрук із „Przeglądu Lwowskiego“ — 1873 р.). Автограф його викладів обіймає 1392 сторін письма. 1874 р. іменовано його почесним Крилошанином Перемиської Капітули. Коли йшло про цю його номінацію, то на це треба було тоді ще згоди австрійського уряду. Професор і декан богословського виділу, Др. Йосиф Вацка, видав таку про Й. Делькевича опінію („Verwendungs-Zeugniß“): „...vom Beginne des Studienjahres 1860/61 bis zu seiner mit Allerhöchster Entschliesung vom 5 Decemb. 1864 erfolgten Ernennung — somit bereits durch 14 Jahre das Lehramt der Kirchengeschichte für die Zöglinge der hiesigen Erzdiözesen beider Ritus und auch für die Hörer der Theologie aus der Premysler gr. kath. Diözese mit dem günstigen Erfolge versieht. Hierbei hat derselbe seine ausgezeichnete Lehrbefähigung, ein tiefes ebenso gründliches als umfassendes Wissen eine leichtfassliche, klare und deutliche Darstellungsgabe selbst bei den verwickelsten, schwierigsten und bestrittendsten Fragen an den Tag gelegt...“. У дальшій тексті того свідощтва говориться також про його „loyale politische, wie auch katholische Haltung“. О. Йосиф Делькевич умер 4. липня 1912 р. Написав: Praelectiones ex Historia Ecclesiastica in c. r. Franciscea Universitate Leopoliensi. Leopoli 1868, опісля видав її наново 1883 р. Ціла історія є в двох частих, in 4<sup>o</sup>, поділена на 5 періодів: I — має 232 сторін + IV; II — 283 + IV; III — 226 + IV; IV — 327 + IV; V — 384 + IV. Разом 1392 ст. + 16 римських (Personalia в актах університетського Архіву у Львові).

**12. о. Франц Костек.** Урод. 1827 р. Богословські студії скінчив у Відні зі ступенем доктора. Висвячений 1853 р. Спочатку був директором руської препаранди (учительської Семинарії) в Перемишлі. Після того обняв місце префекта студій у Духовній Семинарії у Львові. Накінець став звичайним професором пастирської богословії у львівському Університеті. Чотири рази був деканом богословського виділу; а на шк. рік 1870/71 вибрано його ректором університету. Наукових праць не залишив. Умер 1883 р.

**13. Евсевій Черкавський.** Син українського гр.-кат. священника (\* 1822 р. в Тучапах). Гімназійні науки скінчив у Пере-



мишлі і Львові, філософію у Львові. 1840 студював право, 1843-45 був адюнктом на філософічним виділі, учителем гімназії в Тарнові, опісля в академічній у Львові.

Хоч обряди не змінив, але що до національності уявляв себе Поляком. Годі дослідити, що вплинуло на цей його крок, що будучи сином укр. священика, вирікся опісля свого народу. Займав у житті високі становища: 1864 став інспектором гімназій на Буковині, в Сирії й Каринтії, 1868 перейшов до Львова, де 1871 р. став професором філософії й педагогіки, послом до Сойму з великої посілости з Чорткова (1863), а 1869 став послом до Ради Державної, опісля членом делегації. Був референтом петиції за викладовою мовою польською й руською (українською) в університеті. 1871 р. був лиш за польською викладовою мовою, бо українська після нього була ще невироблена. Був також послом до державної Ради в Відні, інспектором середніх шкіл і членом Краєвої Шкільної Ради. Як член Шкільної Ради противився оснуванню першої народної школи у Львові з українською научною мовою. Нема, мовляв, причини оснуйте таку школу, бо до неї не запишеться навіть і 15 дітей. Однак, коли таки відкрили цю укр. народню школу, негайно вписалося не 15, але 90 дітей, хоч тоді ще не було повного національного освідомлення львівських міщан. Зате в державній Раді попірав пропозиція отворити кредит на оснування греко-кат. Єпископства в Станиславові. Видно, що на дні його душі ще тліла якась іскорка любови до своєї Церкви. Ректором львівського університету був у трьох каденціях: у шкільних роках 1875/76, 1876/77 і 1887/88. Умер 1896 р.

**14. о. Климентій Сарницький ЧСВВ.** Уродився у Львові 1832 р. Також у Львові скінчив народні й середні школи. Як виказують свідоцтва, К. Сарницький був дуже талановитий, взірцевий і пильний ученик. До Чина ОО. Василіян вступив по скінченню гімназійних шкіл, але іспит зрілости здав уже як василіянський клирик, у станиславівській гімназії дня 1. серпня 1854 р. Восени тогож року виїхав до Відня на богословські й філософічні студії. Слухав також викладів клясичної філософії. Монаші торжественні обіти зложив 1853 р.; чотири роки пізніше (1857) став священиком, а 1858 р. скінчив богословські студії. Повернувши до Львова, почав приготувлятися до „ригорозів“. Перше „ригорозум“ з догматики здав у Відні; прочі ригорозальні іспити здавав у Львові, де також промувався 1864 р. на доктора богословії. 1867 р. був уже суплентом, а по якімсь часі звичайним професором біблійних студій. В часі своєї довголітної професорської праці був чотири рази деканом, а два



рази ректором львівського університету (в роках 1880/81 і 1899/90).

Крім того також у Чині виконував визначні уряди: від 1867 р. був ігуменом львівського монастиря, а вже від 1878 р., як протоігумен, управляв Чином повних 30 літ. Бачучи велике ослаблення Чина через знищення православною Росією найважливіших монастирів у Холмщині, на Волині, в Білорусі й на Литві, рішився перевести відому реформу Василянського Чина. Цю думку перевів у життя Апостольський Престіл декретом Папи Льва XIII з дня 12. травня 1882 р.: „Singulare praesidium“ поручаючи це діло Отцям Тов. Ісусового. О. К. Сарницький залишився до смерті протоігуменом нереформованих монастирів. Крім того 1902 р. заіменував його Ап. Престіл архимандритом з правом уживання мітри.

Протоігумен К. Сарницький залишив по собі також і письменні праці. Спочатку поміщував їх у богословським періодичу „Рускій Сіонъ“, якого був співредактором. Між іншими в „Рус. Сіоні“ з 1872 р. знаходиться його наукова розвязка: Мойсейова повість про сотворення світу. — Написав також: Gramatyka języka hebrajskiego, Żółkiew 1899-1901 (друге видання Львів 1906); Пояснення Псалмів та інших богослужбених пісень (Львів 1888; друге вид. Жовква 1903). Помістив також деякі статті в *Wetzer u. Welte, Kirchenlexikon: Slavische Bibelübersetzung*, і *Das griechische Brevier*. — Крім тих наукових праць залишив деякі аскетичні твори, здебільша переклади: Короткі розважання о муках Г. Н. Ісуса Христа з примірами на потіху терплячих душ (3-те вид. Жовква 1926); Правди вічні (4-те вид. Жовква 1927); Фільотея, або дорога до побожного життя (4-е вид. Жовква 1928); Розважання при відвідинах Пресв. Тайни Евхаристії (4-е вид. Жовква 1926). За свої заслуги для науки відзначено його командорським хрестом ордену Франца-Йосифа I. Умер у Львові 1909 року.

**15. о. Йосиф Комарницький.** Уродився в Ролеві дрогибицького повіту 1852 р. Гімназію скінчив у Дрогобичі, богословські студії в Відні. По висвяченню 1876 р. став сотрудником в Отинії. Прийнятий 1878 р. до Інституту св. Августина (Augustineum) у Відні, осягнув там 1883 р. ступінь доктора богословії. Після того поїхав до Риму і як питомець „Германікум“ студіював церковне право. Відбув подорож до св. Землі, був у Єгипті й Царгороді та як капелян митрополита Йосифа Сембратовича повернув до Львова. Коли д-р Іван Гробельський став крилощанином Станиславівської Капітули, заіменували на його місце Й. Комарницького адюнктом університету на шк.



рік 1885/86. Одночасно був він префектом студій у Львівській Духовній Семинарії. 1891 р. став звичайним професором бібл. наук Нового Завіту у львівським університеті. Кілька разів був деканом богословського виділу. Був також почесним крилошанином перемиської Капітули. На шк. рік 1896/97 вибрано його ректором львівського університету. По світовій війні, коли Галичина припала Польщі, звільнено його, подібно як інших професорів Українців, зі служби без ніякої емеритури. Умер дня 25. червня 1920 р. О. Й. Комарницький залишив багато наукових і популярних розвідок, передовсім у „Душпастирі“, що його сам редагував і в „Рускім Сіоні“ (1883-87). Розпочав був також видавати обширний науковий коментар до Євангелій. Друком вийшли тільки: Пояснення до Євангелії св. Матея (Львів 1895-99). Дальші частини залишилися в рукописі.

Отже за півтора майже століття було у львівським університеті 15 ректорів Українців у 20 каденціях. З того тільки двох світських, усі прочі священники (між ними двох Василян).

Крім згаданих уже, бували професори Українці часто деканами виділів, здебільша богословського й філософічного: Арсеній Радкевич ЧСВВ. (був три рази деканом богословського виділу), о. Черлунчакевич, о. Бартошевський, о. Т. Мишковський і інші. На інших виділах викладали ось такі визначні й заслужені для науки професори: Шараневич, Мих. Грушевський — професори історії; Осадца, Омелян Огоновський, Олександр Колесса й Кирило Студинський — професори укр. літератури; Стебельський, Огоновський Олександр, Дністрянський, Вергановський — професори права. Було ще багато адюнктів до різних предметів, як: д-р Лопушанський, Сроковський, д-р Крижанівський Гавриїл (1861 р.), д-р Ціхановський (1849-1857), д-р Йосиф Мільницький, д-р Антін Чайківський і д-р Юліян Пелеш. Всі вони серед дуже тяжких умовин, лишень знанням, напруженою працею й визначною наукою здобули собі ці почесні місця на тім університеті, що не завсіди прихильно відносився до української народности й науки.

ЛІТЕРАТУРА: Dr. Julian Pelesz: *Geschichte der Union*. Wien 1880. — Українсько-Руський Архів, том XIII-XIV. У Львові 1920. — Stanisław Załęski: *Jezuci w Polsce, Kraków 1908*. — М. Каровець ЧСВВ: *Велика Реформа*, ч. I. II. і III (1936). — *Schematismus Cleri Archidioeceseos Metropolitanae gr. cath. Leopoliensis 1842* — *Schematismus Cleri Dioeceseos graeco-catholicae Premisliensis 1843*. — *Исторія Литератури Ом. Огоновского*, ст. 59. — *Богословія*, кн. IV. [1934] і кн. I. [1935]. — *Historja Uniwersytetu Lwowskiego*, napisal: Dr. Ludwik Finkel i Dr. St. Starzyński, Lwów 1894. — *Chronika Uniwersytetu Lwowskiego* — I. Lwów 1899; II. Lwów 1912. — *Inwentarz Archiwum Uniwersytetu Lwowskiego*, zestawil Prof. Dr. Ludwik Finkel, 1917. — *Рукописи: Album Rectorum Magn. C. R. Universitatis Leopoli-tanae*. — *Wykaz chronologiczny. JWP. Rektorów Magnifików jakoteż dziekanów 1784/5 - 1884/5*. — *Матеріяли для Української Католицької Енциклопедії*. — *Personalia*, Акти Сенату львівського університету (Архів університету).

